

Inspiratiegids voor provinciale verkiezings- programma's

De provincie als onmisbare schakel voor een beweegrijke samenleving

Provincies bepalen in hoge mate hoe onze leefomgeving eruitziet: waar woningen komen, hoe dorpen en steden bereikbaar blijven, waar ruimte is voor groen, recreatie, fietsen, wandelen, spelen en ontmoeten. Daarmee hebben provincies directe invloed op hoe makkelijk inwoners in het dagelijks leven laagdrempelig kunnen bewegen.

Wie werkt aan een gezonde, bereikbare en leefbare provincie, kan niet om bewegen heen. Daarom verdient bewegen een duidelijke plek in elk provinciaal verkiezingsprogramma voor 2027-2031. U kunt de komende jaren het verschil maken en uw provincie gezonder maken.

Een katalysator voor uw opgaven

Het stimuleren van dagelijks bewegen is niet alleen een doel op zich, maar ook een vliegwiel voor andere thema's waar u al elke dag aan werkt. Meer bewegen in de provincie heeft een meervoudig effect op vitale dossiers: het bevordert fijn wonen en de leefbaarheid, ontlast de zorg, verbetert het klimaat en versterkt zowel het welzijn als de regionale economie.

U kunt dit op verschillende manieren concreet maken in de nieuwe beleidsperiode:

Provinciaal beweegbeleid: door een heldere en aanstekelijke ambitie neer te zetten die uitnodigt tot actie.

Wettelijke taken: door bewegen als vast criterium mee te nemen in de uitvoering van ruimtelijke plannen en regelgeving.

Investeren en stimuleren: door subsidies beschikbaar te stellen aan medeoverheden, maatschappelijke organisaties en bedrijven die meer bewegen lokaal mogelijk maken.

Regierol: als verbinder, inspirator en netwerkontwikkelaar die partners in de provincie samenbrengt rondom dit thema.

Deze instrumenten staan niet op zich. Juist het slim combineren van deze instrumenten levert de grootste impact op. Wettelijke taken kunt u benutten in uw beleid om vervolgens via subsidies, regie en netwerksamenwerking te komen tot de beste resultaten in uw provincie.

Inspiratie voor 2027-2031

Met deze gids hopen wij u te inspireren voor de nieuwe bestuursperiode. We starten met een schets van de actuele beweegarmoede in Nederland en de gevolgen daarvan voor de samenleving. Vervolgens presenteren we suggesties voor de inzet van de provincie binnen vier inhoudelijke thema's voor de jaren 2027-2031.

Daarna treft u twaalf voorbeelden aan uit de twaalf provincies uit de lopende beleidsperiode. Het zijn betekenisvolle initiatieven die laten zien hoe provincies nu al het voortouw nemen. Voorbeelden die inspireren en wat ons betreft in elke provincie navolging en verdieping verdienen. Onze oproep is helder: maak bewegen onderdeel van de provinciale koers. De Beweegalliantie denkt graag mee over programmateksten, voorbeelden en verdiepende sessies per provincie.

Beweegarmoede

Slechts 47% van de inwoners van Nederland haalt in 2025 de beweegrichtlijnen¹ 🐢. Er zijn regionale verschillen maar in geen enkele provincie wordt het landelijke streefcijfer van 75% gehaald² 🐢. Bij lange na niet zelfs. Nederland blijft met 9,1 uur per dag Europees kampioen zitten³ 🐢. Slechts een kwart van de basisschoolkinderen fietst dagelijks naar school.

Te veel zitten en te weinig bewegen zorgt dat de overheid voor een grote maatschappelijke opgave staat. Jaarlijks overlijden 8.500 mensen vroegtijdig vanwege beweegarmoede⁴ 🐢 omdat te weinig bewegen leidt tot de groei van chronische ziekten zoals hart- en vaatziekten, diabetes, obesitas, dementie en diverse vormen van kanker.

Door te weinig bewegen is er ook sprake van een lagere arbeidsproductiviteit, meer verzuim, minder duurzame inzetbaarheid en meer arbeidsmarktkrapte⁵ 🐢. Regelmatig bewegen is goed voor de mentale gezondheid⁶ 🐢, terwijl die in Nederland in toenemende mate onder druk staat. Niettemin nodigen veel leefomgevingen onvoldoende uit tot spelen, (samen) bewegen en actief verplaatsen terwijl dat veel positieve maatschappelijke effecten heeft⁷ 🐢.

Thema's

Ruimte en mobiliteit

De provincie is leidend bij duurzame ruimtelijke ontwikkelingen en bereikbaarheid. In een steeds drukker wordend Nederland is het mogelijk maken van (fysiek en sociaal veilig) bewegen in de openbare ruimte daarbij een essentiële factor, zeker tegen de achtergrond van de grote woningbouwopgave. Het gaat hierbij enerzijds om het in stand houden, vastleggen, verbeteren en creëren van een veilig routenetwerk waarbij duurzame manieren van verplaatsen voorrang krijgen en voorzieningen op loop- en fietsafstand bereikbaar zijn. Een goede koppeling met OV is hierbij cruciaal: direct, comfortabel en zonder barrières. Bovenstaande bevordert niet alleen gezond gedrag maar vermindert ook de autoverkeersdruk en de CO²-uitstoot.

Daarnaast is het cruciaal voor het welzijn van de bevolking dat er voldoende ruimte is en ontwikkeld

wordt voor recreëren en bewegen in het groen en in en om het water. En ook dat deze gebieden ook zonder belemmeringen toegankelijk en dichtbij zijn voor iedereen. Iedereen moet vanuit huis een prettig ommetje kunnen maken van minimaal 3 kilometer waarbij stad en land zo drempelloos mogelijk verbonden zijn.

Ten slotte kunt u, in samenwerking met gemeenten, veel betekenen voor een beweegvriendelijke omgeving in de directe leefomgeving van uw inwoners. Zowel bij ruimtelijke ontwikkelingen in bestaande wijken, kernen en dorpen als bij (grootschalige) nieuwbouw kunt u een inspirerende en regisserende rol spelen bij het (her)inrichten van omgevingen waar kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen volop kunnen spelen, bewegen en ontmoeten.

De provinciale omgevingsvisies zijn een uitstekend instrument om ambities en opgaven op het gebied van bewegruimte en actieve mobiliteit in te bedenken in de grotere integrale ruimtelijke ambities en opgaven.

Economie en leefbaarheid

De regionale economie kan alleen bloeien als er ruime aandacht is voor leefbaarheid en gezondheid. Het succes van een economie leunt immers op een fitte beroepsbevolking die prettig werkt, woont en leeft, een zorgsector die niet overvraagd wordt en een onderwijsketen die vitale kinderen en jongeren opleidt voor de kansen en uitdagingen van de toekomst.

De provincie heeft een belangrijke rol om ervoor te zorgen dat er niet alleen voldoende werkgelegenheid is maar dat er ook een omgeving is die inwoners de mogelijkheden biedt om volop dagelijks te bewegen als onderdeel van een gezonde leefstijl. Leidende thema's zijn daarbij leefbaarheid, de nabijheid en bereikbaarheid van voorzieningen zoals winkels, huisarts, scholen, speeltuinen⁸ 📍 en sociale structuren rondom sport en cultuur.

Hierbij kunt u gebruik maken van de vuistregels van het RIVM voor een gezonde en bewegrijke omgeving⁹. 📍

Om werken in een gezonde omgeving te stimuleren kunt u, in samenwerking met gemeenten en regio's, werken aan bewegvriendelijke werklandschappen¹⁰ 📍. Daarnaast kan het inzetten op beweegrecreatie, zoals aantrekkelijke fiets- en wandelroutes en waterrecreatie met horeca, een economische impuls geven binnen uw provincie via (dag)toerisme en de daaraan gekoppelde bestedingen van eigen inwoners en bezoekers van buiten uw provincie.

Gezondheidsachterstanden

Het tegengaan van gezondheidsachterstanden van bepaalde doelgroepen en vaak in specifieke wijken en kernen is een thema dat primair bij gemeenten hoort. De provincie kan daarbij wel een initiërende en faciliterende rol spelen in het netwerk van gemeenten, GGD'en en bovenlokale zorgstructuren.

Daarbij kan het gaan om het bevorderen van leefstijlpreventie, de kwaliteit van de leefomgeving en het anders organiseren van de zorg maar bijvoorbeeld ook om het versterken van sociale cohesie, een belangrijke randvoorwaarde voor gezondheid. Het stimuleren en mogelijk maken van laagdrempelig bewegen is daarbij een onmisbare en concrete schakel, bijvoorbeeld met behulp van speeltuinen, sportcourts, sport- en beweegaanbieders en het welzijnswerk.

Sport en bewegen

Het stimuleren van sport en bewegen is een taak die voor het grootste deel bij gemeenten hoort. Provincies kunnen een verbindende en stimulerende rol spelen. Het kan hier gaan om het stimuleren van laagdrempelig bewegen, zoals wandelen en fietsen, maar ook om het stimuleren van de bouw en renovatie van (grootschalige) sportaccommodaties en bijvoorbeeld gemeentegrensoverschrijdende routes voor wandelen, hardlopen, wielrennen en mountainbiken. (Topsport)evenementen kunnen worden ingezet voor een levendige regio en voor de marketing van regio's en provincies. Samen met gemeenten kunt u initiatieven nemen om het sport-

en beweegaanbod in wijken en kernen door te ontwikkelen zodat alle doelgroepen worden bereikt. Voor meer verdiepende inzichten op het gebied van sport verwijzen wij graag naar de inspiratiegids van de sportpartners¹ .

Bovenstaande vier thematische invalshoeken hebben veel raakvlakken en kunnen op een integrale manier terugkomen in uw programma. Juist door slimme combinaties te maken kunt u een grotere waarde creëren met de beschikbare middelen. Een goede samenwerking met de gemeenten en regio's in uw provincie is daarbij vanzelfsprekend cruciaal.

Provinciale voorbeelden

In de huidige bestuursperiode zijn er veel mooie initiatieven vanuit provincies. Hieronder treft u één initiatief aan per provincie.

Groningen

In de provincie Groningen werken partners al sinds 2020 aan het Gronings Provinciaal Beweegakkoord (herijkt in 2023). De ambitie van het akkoord is dat in 2035 iedereen dagelijks plezier in bewegen heeft. Maar ook als vrijwilliger, professional en supporter in een sociaal veilige, gezonde en duurzame omgeving. Met topsporters als inspirerend voorbeeld. Het Gronings Beweegakkoord werkt aan vijf thema's: vaardig in bewegen, inclusie en diversiteit, ruimte voor sport en bewegen, de maatschappelijke waarde van topsport en vitale sport- en beweegaanbieders. De provincie Groningen was bovendien een van de eerste provincies met een eigen loopagenda.

Verder lezen:

Onze visie - Gronings Provinciaal Beweegakkoord

Friesland

In Friesland is de afgelopen jaren uitvoering gegeven aan de Friese Preventieaanpak, een samenwerkingsverband van onder meer de provincie en de 18 Friese gemeenten. Het doel is om een goede gezondheid en een gelukkig leven in alle levensfasen mogelijk te maken. Daarbij wordt preventie breed gezien 'van voorkomen dat' tot 'voorkomen van erger'. Vanuit de Friese Preventieaanpak is er aandacht voor allerlei factoren die hiermee samenhangen. Denk aan iemands leefstijl, leefomgeving, opvoeding, financiële ruimte, zorg en (nabijheid van) voorzieningen. Binnen de Friese Preventieaanpak zijn er acht belangrijke thema's benoemd die van invloed kunnen zijn. Ondanks dat er op het gebied van preventie binnen deze thema's al het nodige in Fryslân gebeurt, worden bestaande programma's via de Friese Preventieaanpak nog verder herijkt en verrijkt.

Verder lezen:

Over de Friese Preventieaanpak Friese Preventieaanpak

Drenthe

Meer Drenten in beweging dankzij nieuw Drents beweegbeleid. Eind 2024 presenteerde Drenthe Beweegt het nieuwe beweegbeleid voor de periode 2025-2028. Dit nieuwe beleid wordt mogelijk gemaakt door de Provincie Drenthe en de twaalf Drentse gemeenten. Sinds 2009 zet dit Drentse programma zich in om inwoners gezonder en gelukkiger te maken door middel van sport en bewegen. Drenthe Beweegt is een samenwerkingsverband waarin alle Drentse gemeenten, de provincie Drenthe en diverse maatschappelijke organisaties hun krachten bundelen.

Verder lezen:

Beweegbeleid 2025-2028 - Drenthe Beweegt

Gelderland

Via het Gelders Sport Netwerk ondersteunt de provincie bewegen voor iedereen in Gelderland. Programma's als Gelderse Buitenkansen, het Gelders Sportfonds en de Leefbaarheidsinitiatieven zijn hier concrete voorbeelden van, waarbij beweegvriendelijke omgevingen door heel de provincie worden gecreëerd en iedereen mee kan doen. Door zowel fysieke als mentale drempels te verlagen en stil te staan bij maatschappelijke impact van beweeginitiatieven onderstreept provincie Gelderland het belang van bewegen voor jong en oud.

Verder lezen:

Gelders Sport Netwerk

Overijssel

Via het beleid op het gebied van sociale kwaliteit stimuleert de provincie Overijsselaars om gezond en vitaal te blijven en initiatief te nemen voor een fijne buurt en een omgeving die aansluit bij hun behoeften. Zo kunnen inwoners zo lang mogelijk zelfstandig wonen in hun eigen fijne leefomgeving. Een plek waar mensen zich goed voelen en voor elkaar klaarstaan. En waar iedereen meedoet en zichzelf kan zijn. De provincie werkt hiervoor nauw samen met gemeenten, maatschappelijke organisaties, vrijwilligers en initiatiefnemers. Daarbij worden kennis en ideeën gedeeld. De provincie verbindt partners en mooie initiatieven zodat ze elkaar kunnen versterken en van elkaar kunnen leren. Samen voor elkaar. Samen aan de slag met de onderwerpen die bewegen stimuleren: vitaliteit en positieve gezondheid, inclusieve samenleving, sociale ontmoetingsplekken, vrijwilligers en initiatieven.

Verder lezen:

Sociale Kwaliteit - Provincie Overijssel

Flevoland

Flevoland is een provincie waar ruimte, innovatie en mobiliteit samenkomen. Als jongste provincie van Nederland heeft Flevoland een voorsprong in denken én doen. De provincie werkt aan de bereikbaarheid van de toekomst, waarbij de fiets een belangrijke rol speelt. De provincie biedt volop ruimte om te pionieren. Nieuwe concepten worden hier ontwikkeld, getest en verder verbeterd. Denk aan slimme fietsroutes, innovatieve mobiliteitsoplossingen en sterke koppelingen tussen fiets en openbaar vervoer. Flevoland is een proeftuin waar beleid, ontwerp en praktijk elkaar versterken.

Verder lezen:

Flevoland is gastheer van het Nationaal Fietscongres 2027 | Nationaal Fietscongres

Utrecht

De provincie Utrecht heeft het beleidsprogramma Recreatie, Toerisme, Sport en Bewegen 2026-2029 ontwikkeld. Het streven is dat iedereen in de provincie Utrecht dichtbij huis in de buitenruimte kan bewegen, beleven en ontspannen. De komende jaren zet de provincie in op het:

- Behouden en ontwikkelen van recreatiegebieden en recreatieve voorzieningen
- Verbeteren recreatieve routenetwerken
- Sturen op bezoek
- Stimuleren bewegen en gezondheid

Verder lezen:

Beleidsprogramma Recreatie, Toerisme, Sport en Bewegen 2026-2029

Zuid-Holland

Om een beweegvriendelijke leefomgeving te creëren heeft de Provincie Zuid-Holland, samen met de Beweegalliantie en Team Sportservice, de Expertregeling De Beweegbrigade opgezet. Lokale initiatiefnemers die zich bezighouden met projecten die gericht zijn op meer bewegen in de openbare ruimte, ontvangen tijdelijk ondersteuning in de vorm van een BeweegXpert, met daarbij extra aandacht voor de leefomgeving, lopen en fietsen. Deze expert helpt bij het wegnemen van obstakels die het opzetten, de voortgang of de groei van initiatieven belemmeren. Denk aan het aanjagen, borgen, opschalen, opstarten of uitbreiden van beweegactiviteiten op nieuwe of bestaande plekken binnen een samenwerkingsverband.

Verder lezen:

Expertregeling: de Beweegbrigade - Team Sportservice

Noord-Holland

In haar programma Gezonde Leefomgeving streeft de provincie ernaar om samen met andere stakeholders gezond gedrag van de inwoners te bevorderen. De provincie stimuleert gezondheid door haar ambities te communiceren, het onderwerp te agenderen en partijen bij elkaar te brengen.

De provincie ondersteunt ruimtelijke inrichtingsinitiatieven die gezond gedrag stimuleren. Soms houdt dat in dat de provincie ook (mede-) initiatiefnemer is. De provincie stelt zich wel bescheiden op: gemeenten, GGD's en marktpartijen hebben het voortouw.

Verder lezen:

Programma Gezonde Leefomgeving

Zeeland

In de leefbaarheidsagenda 2024-2027 zet de provincie Zeeland onder meer in op preventieve gezondheid: mensen die voldoende actief zijn leggen een stevige basis voor een actieve, gezonde leefstijl en geestelijk welzijn.

Sport en bewegen zijn een middel om andere (maatschappelijke) doelen te bereiken, zoals de ontwikkeling en weerbaarheid van kinderen, tegengaan van obesitas, het leren over sportiviteit en respect, maatschappelijke participatie en leefbaarheid in de buurt.

Bewegen en actief zijn, gezonde voeding, de inzet van fysiotherapeuten zijn belangrijke factoren die bijdragen aan positieve gezondheid.

Verder lezen:

Provincie Zeeland presenteert nieuwe Leefbaarheidsagenda | Provincie Zeeland

Limburg

De provincie Limburg vindt het belangrijk dat alle kinderen gezond en met plezier naar school gaan. Met de beweging 'Gezonde Basisschool van de Toekomst' zorgt de provincie er met haar partners voor dat kinderen elke schooldag gezond kunnen eten, genoeg bewegen en leren over een gezonde leefstijl. Zo krijgt geen enkel kind les op een lege maag. De provincie werkt samen met scholen, ouders, gemeenten en lokale boeren om een gezonde lunch en gezonde tussendoortjes op school aan te bieden. Ook zorgt de provincie voor extra sport- en beweegmomenten op school. Er is daarnaast ook aandacht voor de mentale gezondheid van kinderen, want een gezonde geest is minstens zo belangrijk als een gezond lichaam. Zo maakt Limburg samen met landelijke en lokale partners werk van een gezonde generatie.

Verder lezen:

Gezonde Basisschool van de Toekomst | Provincie Limburg

Noord-Brabant

Met de uitvoeringsagenda gezondheid 2024-2027 zet de provincie zich in om Brabanders gezond te laten zijn en blijven. Mee kunnen (blijven) doen, gezond en veilig opgroeien, mentaal welbevinden en wonen in een gezonde leefomgeving zijn hierbij belangrijk. De kwaliteit van de leefomgeving heeft gevolgen voor het fysieke en mentale welbevinden van Brabanders. De provincie heeft besloten dat haar beslissingen geen negatief gezondheidseffect mogen hebben. Daarom is gezondheid een belangrijk onderdeel van alle provinciale beslissingen. Samen met partners werkt de provincie aan de ambitie: '3 gezonde levensjaren erbij voor iedere Brabander in 2030'.

Verder lezen:

Uitvoeringsagenda Gezondheid 2024 - 2027

Over de Beweegalliantie

De Beweegalliantie is een landelijk netwerk dat als missie heeft om meer Nederlanders dagelijks in beweging te krijgen en bewegen een vanzelfsprekend onderdeel van het dagelijks leven te maken. De Beweegalliantie streeft ernaar dat 75% van de Nederlanders in 2040 voldoet aan de beweegrichtlijnen. Het netwerk richt zich op het structureel stimuleren van bewegen in het dagelijks leven en draagt hiermee bij aan mentale en fysieke gezondheid, sociale cohesie, duurzaamheid en productiviteit.

Het netwerk bestaat uit diverse mensen, organisaties en sectoren, zowel publiek als privaat, die hun kennis, middelen en energie bundelen om impact te maken. Door samenwerking kunnen succesvolle initiatieven opgeschaald worden en structurele problemen inzichtelijk worden gemaakt voor beleidsmakers.

Verder lezen:

Beweegalliantie. Netwerk voor méér bewegen,

Deze inspiratiegids wordt u mede aangeboden door de volgende alliantiepartners van de Beweegalliantie. Op hun websites treft u meer verdiepende informatie aan als bouwsteen voor uw programma:

Wandelne^t
Te voet kom je verder!

Fietzersbond.nl
Fietsgeluk voor iedereen!

Natuur & Milieu
Laat zien dat het kán

Sportkracht12

JOGG

Jantje Beton
Elk kind moet kunnen buitenspelen, elke dag!

Maatschappelijke Organisaties in de Sport

InnoBeweegLab
Voor een gezonde, beweegvriendelijke leefomgeving

Heeft u een vraag over deze inspiratiegids?

Of wilt u graag meer informatie of wilt u een online verdiepende sessie? Dan kunt u contact opnemen met Erik Lenselink, directeur Beweegalliantie, via erik.lenselink@beweegalliantie.nl of **06-10923317**.